

N. Murat Ersavcı¹

Ekonomik ve Siyasi Politikalar Merkezi Direktörü

SAHA DİPLOMASİSİ ANILARI VIII:

Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) ve Dış Tanıtım Başkanlığı

(Ekim 1993- Haziran 1996)

Kurum, 7 Haziran 1920'de Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği ile faaliyete geçmiştir. Kuruluş adı Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumisi, 1984 yılı itibari ile T.C. Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiş, 10 Temmuz 2018 tarihinde kapatılarak, görev ve yetkileri T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına devredilmiştir.

Bu durumda bahse konu yazım, kurumun 90'lı yıllardaki teşkilatı, işleyişi ve Genel Müdürlüğüm süresince tecrübelerimi yansıtacaktır.

BYEGM küçük çaplı ancak yurtdışı bağlantıları açısından önemli bir bakanlık gibi çalışır. Genel Müdürlüğün, Ankara'daki Genel Merkezi ile 16 ilimizde İl Teşkilatları, yurtdışında görevli 37 basın Müşaviri veya Ataşesi de bulunmaktadır. Kurumun görev alanlarını kısaca özetlemek gerekirse; yurt içinden ve dışından sağlanan açık haber, bilgi ve belgeleri ilgili Bakanlık ve kuruluşlara ulaştırmak, yabancı dildeki haberlerin Türkçe tercümesi yapılarak arşivlenmesini sağlamak, yabancı basın mensuplarının akreditasyon işlemlerini yapmak, yerli ve yabancı basın kuruluşlarının çalışmalarını kolaylaştırıcı önlemler alınması şeklinde sıralanabilir. Kurumun ayrıca, İngilizce, Fransızca, Almanca ve Arapça olmak üzere dört dilde ülkemizi tanıtım amaçlı yayınları vardır.

Diğer görevler arasında; ülkemizde yapılan uluslararası toplantılarda yabancı basın mensupları için basın merkezleri kurulması (Örneğin, yüzlerce yabancı gazeteci ve medya mensubunun izlediği, İstanbul'da yapılan Birleşmiş Milletler Habitat Konferansı, NATO Zirve toplantısı gibi). Keza yabancı

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1408/N.+Murat+Ersavci>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

basın mensuplarının Türkiye'ye davet edilerek tanıtım amaçlı programlar tertiplenmesi sayılabilir.

Nasıl Görevlendirildim:

Viyana Büyükelçiliği'nde (BM Viyana Ofisi nezdinde Temsilci Yardımcısı olarak) görevimin tamamlanması ile 1991 yılı sonbaharında Merkeze atanmış ve NATO Genel Müdürlüğünde Enfrastrüktür Daire Başkanı olarak göreve başlamıştım. Bu dönemde, benimle benzer kıdemdeki meslektaşlarım gibi, boşalacak bir kadroya Genel Müdür Yardımcısı "Elçi" sıfatı ile atanmayı da beklemekteydim.

Ancak, 1993 yılı başında Dışişleri Bakanlığı Personel (İnsan Kaynakları) yetkilisi, yakın bir zamanda boşalması beklenen Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürü kadrosuna Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'in bilgisi dahilinde ve mutad olduğu üzere, Bakanlığımızdan bir görevlendirme yapılacağını söyledi. Bu bağlamda, Başbakanlıktan birkaç adaydan oluşan bir liste istendiğini duyurdu. Daha önceki tayin yerim olan Washington Büyükelçiliğimizde, Kançılıyadan ayrı bir binada faaliyete başlayan "Türkiye Enformasyon Merkezi Direktörü" sıfatıyla, tanıtım/lobi işlerini üstlenmiş olmam nedeniyle, benim adımın da adaylar listesinde yer aldığını bildirdi.

Aradan birkaç ay geçti. Her halde bir başkasını yeğlediler diye düşündüğüm sırada, (Haziran ayı başında) Başbakanlık Özel Kalem Müdürü Akın İstanbullu aradı ve Başbakan Prof. Dr. Tansu Çiller'in benim ile görüşmek istediğini bildirdi. Verilen randevu uyarınca gittiğim Başbakanlık Konutunda, bir süre bekleyip, Akın İstanbullu (Dış Ticaret Antlaşmalar Genel Müdürü) ile keza Özel Kalemde görevli Müşavir Nalan Kozan ile tanıştık. (Özel Kalem Müdürü Akın İstanbullu görevini son derece profesyonel bir şekilde yapmıştır. Her ikisi ile de görevim süresince yakın çalıştık).

Daha sonra beni kabul eden Başbakan ile kısa bir görüşme yaptık. Kendisi, Batı ile münasebetlerimize büyük önem verdiğini, Avrupa Birliği adaylığımız konusunun öncelikli hedefi olduğunu, bu çerçevede ilk adım olarak Gümrük Birliği konusundaki çalışmalarını desteklemek üzere, yeni bir tanıtım kampanyası başlatacağını belirtti. Bu amaçla, BYEGM'ne atayacağı Genel Müdürün, doğrudan kendisi ile çalışacağını da kaydetti. Ben de, bu göreve atamayı öngördüğü kişinin özellikle uluslararası konulara ağırlık vermesi halinde (iç ve dış basın ayırımı yapılarak) daha verimli bir çalışma yapılabileceğini düşündüğümü ifade ettim. (Nitekim daha sonra gazeteci Mehmet Bican ve ona bağlı bir ekip iç basındaki gelişmelerden sorumlu Basın Müşaviri olarak görev yaptı).

Başbakan ile söz konusu görüşmemin gerçekleşmesini takiben, kısa bir süre sonra, adaylar arasından benim seçildiğim duyuruldu ve bürokratik işlemlerin tamamlanması ile göreve başlayabileceğim bildirildi. Bununla birlikte atama süreci yaklaşık iki ay daha sürdü. Nihayet, dile getirdiğim şekilde, Dışişleri Bakanlığındaki kadromun baki kalması kaydı ile 1993 yılı sonbaharında BYEGM Genel Müdür Vekili olarak atandım. (BYEGM hakkındaki anılarım görev yaptığım 1993-1996 dönemindeki faaliyetlerimizi kapsamaktadır).

Göreve Başlıyorum:

İlk izlenimim, 1970'lerden beri çatısı altında görev yaptığım köklü bir geleneğe bağlı Dışişleri Bakanlığ'ından farklı bir kurumsal yapı ve anlayış ile karşılaştım. Önceliğim, kurumu tanımak ve çalışma sistemini anlamaktı. Bu konuda süratle ciddi bir çalışma yapılması gerekiyordu. Personel sayısı, son derece yoğun çalışan, yetenekli küçük bir grup dışında, fazla idi. (Bu

konu maalesef bürokrasimizin önemli sorunları arasındadır). Özellikle AB ile ilişkilerimize ağırlık vereceğimiz bu dönemde, Kuruma rutin işler dışında, bir hedef ve vizyon vermek gerekiyordu. Farklı bir çalışma sistemini hep birlikte oluşturmalıydık. (Burada Genel Müdür Yardımcıları Çavlan Tanyel ve Mülkiye'den sınıf arkadaşım Şensu Yemişçi 'ye verdikleri destek ve başarılı çalışmalarından dolayı teşekkür borçluyum. Özellikle, bilahare atanacağım Dış Tanıtım Başdanışmanlığının gerektirdiği yoğun mesaim sırasında BYEGM fonksiyonlarının aksaksız işlemesine önemli katkıda bulundular. Son derece tecrübeli Genel Müdür Özel Kalemli Nilüfer Hanım ise görevim süresince mükemmel bir "orkestra şefliği" yaptı.

Çalışmalarımızdan verimli sonuç alınabilmesi, Dışişleri Bakanlığı ve Milli Güvenlik Kurulu (MGK Genel Sekreteri Orgeneral Doğan Beyazıt). TRT (Genel Müdür Tayfun Akgüner) ve Anadolu Ajansı (Genel Müdür Ekrem Karaismailoğlu) ile yakın işbirliği yapılmasını da gerekli kılmaktaydı. Bunun gerçekleştirilmesi için çok yoğun bir mesai gerekiyordu. Bir yandan Kurum içi ve Bakanlıklararası toplantılar, katkıda bulunulması gereken konuşma metinleri, ülkemize yapılan ziyaretler, diğer yandan yurt dışındaki toplantılar ve Başbakanın dış gezileri derken, günün 15-16 saati koşturmak kaçınılmazdı. (Mesela, Gümrük Birliği ile ilintili olarak İngiltere'ye yaptığımız bir günlük bir çalışma gezisinde Londra'da kaldığımız otelin kapısından sokağa çıkamadan çalışmış ve geri dönmüştüm).

Öte yandan, Kurumda Müşavir ve Ataşelerimizin uzun süredir bekleyen yurt dışı atamalarının yapılması, personelin kadro sıkıntılarının çözümlenmesi ve fazla mesai ücretleri ile ilgili sorunlarının giderilmesi de acil çözüm beklemekte idi. Ayrıca, basınla ilişkiler konusunda ihtiyaç duyulan ek bir binanın kiralanması, hatta öğlen yemeklerinin verildiği kafeteryanın tadil edilmesi ve yemek kalitesinin düzeltilmesi gibi hususlara da el atmak gerekti. Tüm bunların kısa sürede halledilmesi ile daha yoğun bir mesaiye hazırlanmaya başladık.

Bilahare, Sarayburnu'nda harap haldeki "Sepetçiler Kasrı" aslına uygun bir şekilde önemli bir tadilata tabi tutularak İstanbul'da yerleşik yabancı basın mensuplarının çalışabilecekleri ve olası sorunlarının çözülebileceği bir "Uluslararası Basın Merkezi'ni" faaliyete geçirdik. Yetenekli ve başarılı BYEGM mensuplarından Varol Akçın Merkezin başına getirildi. O dönemde şimdiki internet iletişim olanaklarının mümkün olmadığı anımsanırsa, bu Merkezin önemli bir fonksiyon icra ettiği yadsınamaz. (Varol Akçın daha önce Washington ve sonraları New York Basın Müşavirliği görevlerini de başarı ile tamamladı).

Keza görev dönemimde, Diyarbakır'da tarihi bir binada faaliyete geçirdiğimiz "Uluslararası Basın Merkezi" yabancı basın mensuplarının, özellikle o dönemde PKK terör örgütünün faaliyetlerine ilişkin doğru bilgiye ulaşmalarında önemli rol oynadı.

Bir Anekdote: *Günlük mesaim sabah 05.30 kalkıp uluslararası medyadaki gelişmeleri takip ederek başlıyordu. Erken saatlerde Başbakana, acilse telefon veya faks ile bilgi sunardım. O zamanlar düzgün çalışan bir faks bile bulmak pek kolay değildi. Çalışma arkadaşlarımın evimizin giriş holüne yerleştirdikleri faks makinası, ülkelerdeki saat farkları nedeniyle gece gündüz, metrelerce açılan rulo bir termal kâğıt kullanarak çalışırdı. Eşim Zeynep makinaya "ağzından alev püskürten dragon" adını takmıştı. Arada ani kâğıt biter veya makine arızaya geçebilirdi. Bu nedenle, Başbakan, zaman zaman sabahın erken saatlerinde de önem attığı bir konu hakkında bilgi talep ettiğinde, sıkıntılı anlar yaşardım.*

Ayrıca, Başbakanın dış ilişkiler konusundaki bazı toplantılarına acilen katılmanın gerektiği durumlarda kullandığımız oldukça yıpranmış aracımız, şoförümüz Devlet Tümer'in tüm

çabalarına rağmen, sık sık arızalanıyordu. Saygılı, ağır başlı makam şoförüm o araçla havaalanı yollarında nasıl o süratle gidebilirdi hala şaşarım. Nihayet birçok girişimimizden sonra Başbakanlıktan yine eski, ama daha sağlam bir yerli araç tahsis edildiğinde ise son derece rahatlamıştık. (Kamuda araç bolluğu yaşanan günümüz ile ne kadar farklı bir durum değil mi)?

Dış Tanıtım Faaliyetleri:

İmaj sorunu her zaman Türkiye'nin önündeki çetin sorunlardan biri olmuştur. Tarihten gelen gelenekleri ve Cumhuriyet değerleri ile saygın bir "dünya devleti" kimliğine kavuşmuş olmakla birlikte, ülkemizin dışarıda bitmek bilmeyen düşmanlıklar ile karşılaştığı da bir gerçek.

Bunlardan bir bölümü Osmanlı İmparatorluk döneminden de kaynaklanan nedenler ile aleyhimize faaliyet gösteren çok sayıda lobilerden oluşmakta. Özellikle Batı ülkeleri ile ilişkimizi zedelemeye çabalayan yaygın (medyada ve siyasette etkin) bir kesim mevcut. Bu bağlamda, Başbakan, bu haksız kampanyalarla mücadeleye öncelikli bir yer vermiş ve yoğun bir tanıtım kampanyası sürdürülmesi talimatını vermişti.

Nitekim bir süre sonra BYEGM' in klasik faaliyetlerinin, Başbakanın yurt dışında öngördüğü tanıtım faaliyetleri ile tam örtüşmediği anlaşılınca, yeni bir birimin oluşturulması ve bu birimin, hem AB ile imzalanması ümit edilen Gümrük Birliği Kampanyasını yürütmesi, hem de aleyhimizdeki lobilerin yoğun olduğu ABD'de Türkiye'nin tanıtımını üstlenmesi kararlaştırılmıştı.

Bu amaçla, Ocak 1994 de oluşturulan Dış Tanıtım Başdanışmanlığı, yurtiçi ve yurt dışı faaliyet gösteren kamu veya özel kurum, kuruluş, topluluk ve kişilerin desteklenmesi, yönlendirilmesi ve bunlar arasında gerekli işbirliğinin sağlanması, basın, yayın reklam ve benzeri konularda faaliyet gösteren şirket ve kuruluşlar ile ortak projeler geliştirilmesine yönelik çalışmalarda bulunacaktı.

Yeni birime Başdanışman olarak Dışişlerinden meslektaşım Daryal Batıbay (sonradan Büyükelçi) atanmışsa da, kısa sürede BYEGM ile bazı eşgüdüm sıkıntılarından kaynaklanan aksamalar yaşandı. Bu gelişme karşısında Başbakanlık, Tanıtım Başdanışmanlığının BYEGM bünyesinde faaliyet göstermesi kararlaştırdı. Bu bağlamda, Başbakan Dış Tanıtım Başdanışmanı olarak da görevlendirildiğim bana tebliğ edildi. (Dışişleri kökenli olmam nedeni ile bu görevin içeriği de zaman içinde genişleyerek, Dışişleri danışmanlığının konularını da kapsadı. Görev sırası ile Dışişleri Başdanışmanları Büyükelçi Volkan Vural, Büyükelçi Yalım Eralp ve daha sonra Büyükelçi Murat Sungar ile yakın temas halinde çalıştık).

Öte yandan, dış tanıtım faaliyetlerinin yerine getirilmesinde hizmetlerin verimliliğini sağlamak üzere bir Danışma Kurulu da oluşturuldu. O dönemde, EUROPALIA Yüksek Komiseri Bülent Eczacıbaşı, Sefarad Yahudi'lerinin Osmanlı İmparatorluğu topraklarına kabul edilmeleri dolayısıyla oluşturulan 500. Yıl Kutlama Komitesi Başkanı merhum Jak Kamhi, İKV eski Başkanı Sedat Aloğlu, YASED Başkanı Yavuz Canevi, Yavuz Zeytinoğlu ve Tezcan Yaramancı gibi tanınmış işadamlarımız ülkemizin tanıtımına önemli katkılarda bulundular.

Dış Tanıtım Baş Danışmanlığı ülkemizin imajı konusunda çeşitli vazifeleri, (BYEGM bünyesinde ayrı bir birim şeklinde) yürütürken, Dışişleri Bakanlığımız ile işbirliği halinde, ABD, Japonya, İsviçre, Almanya, Belçika, Fransa, Finlandiya, İngiltere ve İsveç'te görevli Halkla İlişkiler ve Lobi firmaları arasında eşgüdümü sağlama görevini de üstlendik. Aynı amaca hizmet eden söz konusu firmalar, ortak hareket edemedikleri için çeşitli sorunlarla

karşılaşıyordu. Koordinatör firma olarak da, ABD Dışişleri eski Bakanı Henry Kissinger'ın tavsiyesi üzerine, o sırada Clinton Yönetimi ile çok yakın ilişkileri bulunan Abernathy, MacGregor & Scanlon firması Başbakanlık tarafından uygun bulundu. (Söz konusu firma ve temsilcileri Jay Kriegel, dağınık bir şekilde yürütülen dış tanıtım faaliyetlerinin toparlanmasına yardımcı oldu ve Gümrük Birliği konusunda da çalışmalar yaptı. Ayrıca, kısa bir süre önce kaybettiğimiz, Danışmanımız David Barchard, derin tarih bilgisi ve Türkiye'ye duyduğu hayranlıktan kaynaklanan çok yararlı katkılarda bulundu).

Türkiye gündeminde ağırlıklı yeri olan, Batı Avrupa ülkeleri ve ABD kamuoylarının duyarlı olduğu siyasi, ekonomik, tarihsel ve toplumsal konulara ilişkin doğru bilgilerin ilgili yerlere en hızlı şekilde ulaştırılmasına büyük özen gösterdik. (O dönemde faks kullanılarak yapılan bilgilendirme, günümüzdeki elektronik iletişim ve sosyal medya olanakları çok daha kolaylıklar sağlıyor ise de, hakkı ile yapabiliyor mu sorusu da maalesef ortada).

Gümrük Birliği Çalışmaları:

Ana hedef olarak AB ile Gümrük Birliği'nin sağlanması üzerinde yoğunlaştık. Başta Dışişleri Bakanlığının ve AB Daimi Temsilciliğindeki meslektaşlarımız olmak üzere, diğer ilgili kamu kuruluşlarımızın bu çalışmalarımıza çok yararlı katkıları oldu. Bununla birlikte, Dış Tanıtım Başdanışmanlığı ülkemizde son yıllarda rastlanmayan yoğunluk ve etkinlikte bir kampanya yürütmüş ve başarılı bir sonuç almamızda önemli etkisi olmuştur.

Çalışmalarımız sırasında, Avrupa Parlamentosunun (EP-European Parliament) üyelerinin Türkiye'nin Gümrük Birliğine girişine ilişkin eğilimlerini oluşturan bir veri bankası hazırladık. O dönemde toplam 626 Parlamento üyesinin ve ait oldukları siyasi gruplar incelenerek, oyların daha çok nereden geleceğini hesapladık ve grup liderleri ile bire bir temaslar kurduk.

Ayrıca, Türkiye'de yerleşik büyük yabancı firmaların AB nezdindeki temsilcileri devreye sokularak, Parlamenterlere demokratikleşme, insan hakları gibi konularda en doğru bilgi akışı sağlandı. AB Parlamenterlerinin küçük gruplar halinde ülkemizi ziyaretler etmeleri ile özel kuruluşlar (TÜSİAD, YASED, İKV), üst düzey bürokratlar, iş insanları ve Belediye yetkilileri ile temas etmeleri sağlandı.

Bunların yanı sıra 100 kadar basın ve medya mensubu yine küçük gruplar halinde ülkemize davet edilerek, Hükümet yetkilileri, basın mensupları ve iş insanlarımız ile fikir alışverişinde bulundular. Yapılan düzenlemelerle, PKK terör örgütünün gerçek yüzünü anlamalarına yardımcı olmak üzere, başta Diyarbakır olmak üzere Güneydoğu Anadolu bölgemizi ziyaretleri mümkün oldu. Ayrıca Ankara'da görevli yabancı Büyükelçileri de bölgeye götürdük.

Önemli bir husus ise, yukarıda da değindiğim gibi, değişik ülkelerdeki tanıtım firmaları arasında yeterli eşgüdüm olmamasından kaynaklanan sıkıntılardı. Türkiye'nin öncelikli konularının görevlendirildikleri ülkelere aktarımında bilgi eksikliğinden de kaynaklanan sıkıntılar mevcuttu. Bu sorunu gidermek üzere, Dış Tanıtım Başdanışmanlığı olarak, Dışişleri Bakanlığı ile eşgüdüm halinde, 1995 yılında, ilgili ülkelere görevli Büyükelçilerimizin de katıldıkları dört ayrı toplantı tertitledik.

Bunlardan ilki, o dönemde Dışişleri Müsteşarı olan Büyükelçi Özdem Sanberk Başkanlığında, Avrupa'da görevli tanıtım firmaları temsilcilerinin katılımı ile yapıldı.

İkinci toplantı, Dışişleri Bakanı Murat Karayalçın'ın başkanlığında Amerika ve Avrupa'daki danışmanların katılımları ile keza Londra'da gerçekleşti.

Üçüncü toplantı, Ankara'da, Dışişleri Müsteşar Yardımcısı Büyükelçi Temel İskit başkanlığında İsviçre ve Belçika'dan gelen danışmanlarla tertiplendi ve hitamında KKTC'ye bir inceleme gezisi tertiplendi.

Sonuncu toplantı ise, keza Gümrük Birliği öncelikli konu olmak üzere, Brüksel'de Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı rahmetli Büyükelçi Gündüz Aktan ve AB Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Uluç Özülker'in katılımı ile Mayıs 1995'de düzenlendi.

Bu toplantılar sonucu hazırlanan eylem planına göre özetle:

- Daimi Temsilçiliğimize ve ilgili kurumlarımıza yardımcı olmak üzere Brüksel'de bir danışmanlar grubu oluşturuldu,
- Gümrük Birliği çalışmaları sırasında her hafta tele-konferans yoluyla haftalık çalışmaların gözden geçirilmesi ve bir sonraki haftanın faaliyetlerinin planlandı,
- Demokratikleşme, Petrol Boru Hatları, PKK terörü gibi konularda raporlar hazırlandı. (PKK terörü hakkında saygın bilim insanlarımıza BYEGM aracılığı hazırladığımız bir kitapçık, yurt dışında geniş bir dağıtıma tabi tutuldu). Ayrıca Kürtler hakkında da bir çalışma yapıldı.
- Önde gelen Avrupalı gazetecilerin ülkemize getirilmesi için "Forum Europe" dan da yararlanılarak geniş kapsamlı bir program planlandı,
- Türkiye'nin halkla ilişkiler ve iletişim alanında yürüttüğü faaliyetlerin planlı bir temele oturtulması gibi konuların yürütülmesi yer aldı.

Dış Tanıtım Başdanışmanlığımızın Gümrük Birliğine yönelik tanıtım çabalarına, bu dönemde göreve gelen ve siyasi ve diplomatik girişimleri sürdüren Dışişleri Müsteşarı Büyükelçi Onur Öymen, AB Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Uluç Özülker ve ekibi, Müsteşar Yardımcısı rahmetli Gündüz Aktan ve ekibi önemli katkılar sağladılar.

Bir Anekdote: Gümrük Birliğinin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalarımız hızla ilerlerken, Başbakanın ABD ziyareti sırasında (1995) Türk Silahlı Kuvvetlerinin Irak'taki PKK terör örgütü kamplarına yönelik olarak başlattığı sınır ötesi harekât, bazı ABD Kongre üyelerinin ve birçok Avrupa Parlamento üyesinin tepkilerine yol açtı. Batı basınında, PKK sempaticilerinin desteği ile koparılan yaygarayı ve olumsuz haberleri, bazı yabancı gazetecilerin bölgeye gitmelerine izin sağlanarak, doğru bilgi ve görüntülere ulaşmaları ile büyük ölçüde kontrol altına alabildik.

Bilahare, dönemin Ankara'daki AB Temsilcisi Büyükelçi Michael Lake'i de devreye sokarak, Brüksel'deki önemli şirket temsilcileri ile bir dizi toplantı yaptık. Temmuz ve Eylül aylarında 18 uluslararası firma ile iki oturum düzenledik. Bunlar arasında Türkiye adına en etkin faaliyetleri olan Siemens, Proctor & Gamble, Coca Cola, Fiat ve Philips firmaları yer aldı. Bu çerçevede Ankara ile Brüksel arasında adeta mekik dokumam gerekti.

Çalışmalarımız hızla ilerlerken, AB üyesi Yunanistan'ın, Gümrük Birliği oylamasının lehimize başarısız olması için izlediği siyaset ve başvurduğu çeşitli olumsuz eylemleri vurgulamak isterim. Ancak, doğru bilgiler içeren, sürekli ve tutarlı kampanyamız ile bu engeller de aşıldı.

Gümrük Birliği çalışmalarımızdan söz ederken, ABD'nin bu konuda Türkiye'ye verdiği ciddi desteği de dile getirmem gerekir. AB Komisyonunun zaman, zaman, ABD girişimlerinin ülkemiz lehine "baskısının" olumsuz etkisi olacağını dile getirdikleri de bir gerçektir. Ancak, o dönemde uzun vadeli jeostratejik yaklaşımı benimseyen ABD Yönetiminin bu desteği etkili

idi. Çeşitli vesileler ile Brüksel’de görüştüğüm ABD’nin AB nezdindeki Temsilcisi hukukçu Büyükelçi Stuart Eisenstadt’ın, hem Avrupa’daki Yahudi lobisinin desteğini sağlanmasında, hem de AB nezdindeki girişimleri yararlı oldu.

Türkiye Gümrük Birliğine kabul ediliyor

Nihayet, Brüksel’de ve tüm Avrupa Başkentlerinde yürütülen sonuç almaya yönelik kampanyamızın da etkisi ile başarılı sonuca ulaşıldı. Avrupa Parlamentosunda Türkçe “Evet” afişlerinin de gösterildiği oylama sonucu, prosedürün tamamlanması ile Gümrük Birliği onaylandı ve 1 Ocak 1996’da yürürlüğe girdi. Türkiye’nin “kazan-kazan” stratejisi başarılı oldu. Gerçekten Başbakan Çiller’in güçlü siyasi desteği de bu sonucun alınmasında çok büyük bir etkendi.

Gümrük Birliği hiç de kolay gerçekleşmedi. Yoğun çalışma temposu sıkça yapılan yurt dışı temasları, kapsamlı bir aydınlatma, bilgilendirme ve malum lobilerin ortaya attıkları dezenformasyonla mücadele gerekti. Bu çerçevede, Başbakan düzeyinde, benim de katıldığım, Belçika, Fransa, İspanya, İngiltere, Almanya ve İtalya ziyaretleri ile söz konusu ülke liderleri yanı sıra, Avrupa Birliği Komisyonu Başkan ve yetkilileri ile görüşüldü. Keza Türkiye’de, ülkemizi ziyaret eden AB ülkeleri Dışişleri Bakanları, AB Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu yetkilileri Başbakan tarafından kabul edildi.

Gümrük Birliği müzakerelerinin hızla ilerlediği dönemde, büyük sanayici bazı iş insanları ve bazı yüksek bürokratlar, destekleme konusunda kuşku duymaktaydılar. Bir kısmı Gümrük Birliği nedeniyle, başta otomotiv sektörü olmak üzere “sanayinin batacağını” dile getirmişlerdi. Daha sonraki yıllarda karşılaştığım bu iş insanlarımız, Türkiye’nin ihracat artışından ne denli mutlu olduklarını söylediler.

Burada bir gerçeği de vurgulamak gerekir. AB ile ilişkilerimizde Gümrük Birliği, deyim yerinde ise, tam üyeliğe giden bir ilk adımı teşkil edecekti. Yoksa hiçbir zaman kendi içinde yeterli bir mekanizma olarak görülmemişti. Ancak Türkiye’de o dönemde değişen siyasi gelişmeler, AB ile ilişkilerin daha başka bir düzeye taşınması fırsatının kaçırılmasına yol açtı.

Gümrük Birliği kuralları iyileştirilmeli:

Bugün Türkiye, uzunca bir süredir, Gümrük Birliğinin iyileştirilmesi için uğraş vermekte. Ancak maalesef gerek AB’nin konuyu siyasileştirmesi, gerek içinde bulunduğumuz koşullar nedeni ile teknik düzede en basit düzeltmeleri bile sağlayabilmiş değiliz.²

Başbakanın heyetinde katıldığım Yurt Dışı Gezileri ve Toplantılar:

(Tarih, Ülke, Ziyaret Nedeni, İkili Görüşme Yapılan Yetkililer)

- **14-20 Ekim 1993, ABD:** Vaşington Büyükelçisi Nüzhet Kandemir

İkili ve Bölgesel konular. Türkiye’nin Körfez Savaşı dolayısı ile uğradığı zararlar, iş ve basın çevreleri ile temaslar. Başkan Clinton, Yardımcısı Al Gore, Temsilciler Meclisi Başkanı Foley, Senato Çoğunluk Lideri Mitchell, Dışişleri Bakanı Warren Christopher, Savunma Bakanı Leslie Aspen, Hazine Lloyd Bensen ve Ticaret Bakanı Ron Brown

² https://www.tepav.org.tr/upload/files/1557643427-5.Time_to_Enhance_The_Customs_Union.pdf
<https://www.tepav.org.tr/en/blog/s/6444>; <https://www.tepav.org.tr/en/blog/s/6621>

- **9-12 Ocak 1994, Belçika, (NATO Zirvesi):** NATO Daimi Temsilcisi Tugay Özçeri

AB Komisyon Başkanı Jacques Delors, İngiltere Başbakanı John Major, Belçika Başbakanı Dehaene, Fransa Başbakanı Balladur, ABD Başkanı Clinton.

- **13-18 Nisan 1994, ABD:** BM Daimi Temsilcisi Büyükelçi İnal Batu, Vaşington Büyükelçisi Nüzhet Kandemir

Eli Wiesel Vakfının Galası, iş ve basın çevreleri ile temaslar, Başkan Clinton

- **6-7 Temmuz 1994, Fransa:** UNESCO Daimi Temsilcisi Büyükelçi Pulat Tacar

UNESCO Barış Ödülü Töreni, Filistin Devlet Başkanı Arafat, İsrail Başbakanı Rabin, Unesco Genel Müdürü Mayor

- **21-23 Temmuz 1994, Fransa:** Paris Büyükelçisi Tanşuğ Bleda

İkili ilişkiler, ülkede yaşayan vatandaşlarımızın sorunları, Gümrük Birliği, ekonomik işbirliği imkânları; Başbakan Balladur, Dışişleri Bakanı Alan Juppe,

- **30-31 Ekim 1994, Fas (Kazablanka):** Rabat Büyükelçisi Önder Özar

Orta Doğu-Kuzey Afrika Ekonomik Zirvesi; Kral Hasan, İsrail Başbakanı Rabin, ABD Dışişleri Bakanı Christopher.

Bir Anekdote: Kazablanka denince, ünlü film yıldızları [Humphrey Bogart](#) ve [Ingrid Bergman](#)'ın başrollerini paylaştıkları 1942 yapımı unutulmaz romantik film "Casablanca" gelir. (Ancak film maalesef Holywood'da bir sette çekilmiş). Kaldığımız otelin, söz konusu filmdeki bardan adını alan "Sam's Bar" da ise Humprey Bogart 'ın giydiği pardesü ve şapkaya benzer kıyafetleri ancak "parmak arası" terlikleri ile ufak tefek Arap garsonlar hizmet etmekteydi. Filmin sevilen tema müziği "As Time Goes By" ise piyanist "Sam" tarafından çalınıyordu. "Sam" İstanbul'lu bir Musevi vatandaşımız çıkmaz mı! Bu sahneyi unutamiyorum!

- **3-5 Kasım 1994, İsrail, Gazze:** Tel Aviv Büyükelçisi Onur Gökçe

İkili ilişkiler, ekonomik işbirliği, Manavgat Su Projesi, Orta Doğu Barış süreci; Cumhurbaşkanı Weizman, Başbakan Rabin, Dışişleri Bakanı Perez, Ana Muhalefet Lideri Netanyahu, Filistin Devlet Başkanı Arafat (Gazze).

Bir Anekdote: Türkiye'den İsrail'e Başbakan düzeyindeki bu ilk ziyaret büyük bir ilgi çekti. Ülkemizden giden Musevi vatandaşlarımızın oturdukları bir semti ziyaretimizde yapılan olağanüstü tezahürat tüm heyet üyelerini etkiledi. Görüşmeler son derece olumlu geçti. Türkiye'yi ilgilendirilen konuların yanı sıra, Filistin sorunu açıklıkla görüşüldü.

- **5-7 Kasım 1994: Mısır,** Kahire Büyükelçisi Yaşar Yakış (sonradan Dışişleri Bakanı)

İkili ve bölgesel konular, ekonomik işbirliği imkânları, Cumhurbaşkanı Mübarek, Başbakan Atif Sıdkı.

Bir Anekdote: Kahire ziyaretimizde, bu eski uygarlığın izleri her yerde mevcuttu. Bununla birlikte, ülkenin büyük potansiyelinden, demokrasi ve laikliğin akamete uğraması nedeni ile yararlanılmadığını, bunun Mısır'da ekonomik ve toplumsal açıdan ne denli kayıplara yol açtığını gözlemlemek üzücü idi.

- **5-6 Aralık 1994, Macaristan: (AGİK zirvesi - Budapeşte),** Budapeşte Büyükelçisi Bedrettin Tunabaş

İkili görüşmede Almanya Başbakanı Kohl ile Gümrük Birliği ve Almanya'daki vatandaşlarımız konusu

***Bir Anekdote:** Ev sahibi ülkenin hazırladığı bir kültür programı çerçevesinde Budapeşte'deki Macar Ulusal Müzesini gittiğimizde, ABD Başkanı Clinton ve eşi Hillary'e rastladık. Programda olmayan bu rastlantıyı Başbakan Çiller'in hızlıca bir fırsata çevirerek ABD Başkanı ile "ayaküstü" kısa bir görüşme yapması, Türkiye için önemli bir konunun çözümünde destek vaadi alması ile sonuçlandı.*

- **26-30 Ocak 1995, İsviçre: (Dünya Ekonomik Forumu - Davos),**

İkili görüşmelerde Türkiye-AB ilişkileri, Petrol Boru hatları; Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev, Özbekistan Cumhurbaşkanı Kerimov, Arjantin Cumhurbaşkanı Menem, İsrail Cumhurbaşkanı Perez, İrlanda Cumhurbaşkanı McAleese, ayrıca AB Dış ilişkiler Komiseri Van den Broek ve AB ülkeleri Bakanları ile sabah kahvaltısı,

- **25 Şubat-1 Mart 1995, Japonya:** Tokyo Büyükelçisi Necati Utkan

İkili ve Bölgesel konular, ekonomik ve teknik işbirliği, ortak proje ve yatırımlar, iş ve basın çevreleri ile temaslar, İmparator Akihito, Meclis Başkanı Dai, Başbakan Murayama, Dışişleri Bakanı Kono,

- **6-7 Mart 1995, Belçika:** AB Daimi Temsilcisi Büyükelçi Uluç Özülker

Türkiye-AB Ortaklık Konseyi, Gümrük Birliği kararı, AB Komisyonu Başkanı Santer ve AB Dışişleri Bakanları

- **12 Nisan 1995, Azerbaycan:** Büyükelçi Altan Karamanoğlu

Azerbaycan Petrolleri Konsorsiyumunda Türkiye'nin payının 51.75 den % 6.75 e çıkarılması anlaşması, Yukarı Karabağ sorunu, Cumhurbaşkanı Aliyev

- **15-23 Nisan 1995, ABD:** Vaşington Büyükelçisi Nüzhet Kandemir,

İkili ve bölgesel konular, Başbakanın "Onur Konuğu" olarak Houston Uluslararası Festivaline katılım, dış politika ile ilgili "Düşünce Kuruluşlarında" konuşmalar, iş ve basın çevreleri ile temaslar, Başkan Clinton, Savunma Bakanı Perry, Eski başkan Bush

- **9 Mayıs 1995, Rusya:** Moskova Büyükelçisi Bilgin Unan

II. Dünya Savaşının bitişini kutlamak amacı ile Müttefik ülkelerin Hükümet Başkanlarının da katıldığı törenler. Rus yetkililer ile ikili ilişkiler ve Kafkaslar konusunda temaslar

***Bir Anekdote:** Dışişleri Bakanlığında henüz göreve başlamış genç bir katipken, 1972 yılında iki ülke arasındaki Ticaret (Takas) müzakereleri için Moskova'ya giden Dış Ticaret heyetinde yer almıştım. O zaman gördüğüm Sovyetler Birliğinin başkenti Moskova ile Rusya Federasyonu'nun Başkenti arasındaki fark "hayal" bile edilemeyecek kadar büyüktü. Başkent, lüks oteller, mağazalar ve lüks araçları ile adeta Batı ülkesi kentine dönüşmüştü. Ancak Başkan Boris Yeltsin'in kapitalizm uygulamasının yarattığı oligarklar ve zenginler sınıfı ile diğerleri arasındaki uçurum son derece barizdi.*

- **19-20 Haziran 1995, Fransa:** Paris Büyükelçisi Tanşuğ Bleda

Paris'te Batı Avrupa Birliği (BAB) Asamblesinde konuşma, Gümrük Birliğine Fransa'nın desteği, Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Başbakan Juppe,

- **9-10 Temmuz 1995, Özbekistan:** Taşkent Büyükelçimiz Erdoğan Aytun

İkili Bölgesel konular, ortak yatırımlar, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması, Karma Ekonomik Komisyon (KEK) kurulmasına ilişkin anlaşma, Cumhurbaşkanı Kerimov, Başbakan Mutalov

- **10-12 Temmuz 1995, Azerbaycan:** Bakü Büyükelçisi Ömür Orhun

İkili ve bölgesel konular, Eximbank Kredilerine ilişkin Mutabakat Muhtırası, TRT yayınlarına dair Protokol, Cumhurbaşkanı Aliyev, Petrol Konsorsiyum Temsilcileri,

Bir Anekdote: Akşam yemeğinden sonra Cumhurbaşkanı Aliyev'in ufak bir gruba eski Sovyet dönemindeki Politbüro üyeliği ve Devlet Güvenlik Örgütü (KGB) Başkanlığı'na ait çok renkli anılarını dinlemek keyifli oldu. Hele Sovyetler Birliği Politbüro Başkanı Leonid Brejnev'in Bakü seyahati hakkında anlattıkları çok enteresandı. Özetle, 1982 yılında Brejnev'i Bakü'ye davet etmiş, böylelikle hem Moskova'daki kuvvetini arttırmayı hedeflemiş, hem de Ermenistan'ı dizginlemeye çalışmıştı. Ancak Bakü'ye vardığında Brejnev'in sağlık durumunun kritik olduğunu görmüş ve Sovyetler Birliği Başkanının orada ölmesi halinde, başına neler geleceğini bildiği için Türkiye'ye kaçmak üzere bir askeri uçak hazırlatmıştı.

- **14-16 Ağustos 1995, Kazakistan:** Alma Atı Büyükelçisi Kurtuluş Taşkent

İkili ve bölgesel konular, ortak yatırımlar, Eximbank kredileri, Avrasya otoyolu, Çifte Vergilendirmenin önlenmesi anlaşması, Petrol Boru hatları niyet Protokolü, Adli Yardımlaşma, çevre İşbirliği, Hayvan Sağlığı ve Bitki Koruma Alanında İşbirliği çalışmaları, Cumhurbaşkanı Nazarbayev, Başbakan Kajageldin.

- **16-17 Ağustos 1995, Kırgızistan:** Bişkek Büyükelçisi Metin Göker

İkili ve bölgesel konular, ortak yatırımlar, KEK oluşturulmasına dair anlaşma, Çevre Anlaşması, Eximbank Kredilerine ilişkin ilke mutabakatı, Cumhurbaşkanı Akayev, Başbakan Cumagulov.

- **17-18 Ağustos 1995, Türkmenistan:** Aşkabat Büyükelçisi Yiğit Alpogan

İkili ve bölgesel konular, ortak yatırımlar, doğal gaz boru hatları, Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi anlaşması, KEK Kurulması anlaşması, Eximbank Kredilerine ilişkin ilke mutabakatı, Cumhurbaşkanı Niyazov.

Bir Anekdote: Bağımsızlarına kavuşmalarının üzerinden kısa bir süre geçen bu ülkelerin en büyük özelliği, henüz Sovyet Birliği dönemindeki alışkanlıklarını üzerlerinden atamamış olmaları idi. Burada Türkiye'ye önemli görevler düşmekteydi. Kaldı ki, Türk Müteahhitler bölgede önemli projeleri hayata geçirmeye başlamışlardı. Heyetin kalabileceği yegâne oteller, müteahhitlerimiz tarafından uluslararası standartlara göre yapılan otellerdi.

- **31 Ağustos 1995, Gürcistan:** Tiflis Büyükelçisi Tefik Okyayüz

İkili ve bölgesel konular, ortak yatırımlar, petrol boru hatları (Hazar Denizi petrolerinin Azerbaycan-Gürcistan üzerinden Ceyhan'a bağlanması) "Avrasya Koridoru", Eximbank kredileri, Cumhurbaşkanı Şevardnadze, Başbakan Patsatsia,

Bir Anekdote: Ziyaretimizden bir-kaç gün önce zırhlı aracının içindeyken bir suikast saldırısından hafif yaralı olarak kurtulan Cumhurbaşkanı Şevardnadze, aracının patlayan cam kırıklarından dolayı yüzü ve elleri çizik içinde, Tiflis Hava Limanında Başbakan Çiller'i karşılarken son derece duygusaldı. Türkiye Başbakanının, kentteki tehlike koşullara rağmen ziyaretini iptal etmemesinin, ülkesine verilen desteği dosta düşmana gösterdiğini gözleri dolularak ifade etti.

- **6 Kasım 1995, İsrail:** Tel Aviv Büyükelçisi Onur Gökçe

Başbakan Yitzhak Rabin'in cenaze töreni, ABD Başkanı Clinton, İsrail Dışişleri Bakanı Perez,

Bir Anekdote: Menfur bir suikast sonucu hayatını kaybeden (Türkiye'nin güçlü bir dostu olan) Rabin'in anma töreni açık havada tertiplenmişti. Çok acele tertiplenen törende İsrail protokol görevlileri, adeta panik halinde koşuşturuyorlardı. Nerede ise önde gelen tüm dünya liderlerinin katıldığı törende, artık nedense bilinmez, Başbakanımızın Güney Kıbrıs Cumhurbaşkanı'nın yanına oturtulduğunu görünce, İsrail protokolüne itiraz etmiştik. Ancak törenin başlamasına dakikalar kala protokoldeki telaşı da görünce, "ufak bir levha değişikliği" yaparak, Başbakanın, ABD Başkanı Clinton'un hemen arkasına yerleştirilmesi mümkün oldu.

- **15-16 Kasım 1995, İspanya:** Madrid Büyükelçisi Aydın Yeğen

Gümrük Birliği ile ilgili çalışma ziyareti, Kral Juan Carlos, Başbakan Gonzales

- **21-22 Kasım 1995, İngiltere:** Londra Büyükelçisi Özdem Sanberk

Gümrük Birliği çalışma ziyareti, MED-TV (PKK yayınları), Başbakan Major, Dışişleri Bakanı Rifkind, İşçi Partisi Lideri Tony Blair

- **28 Kasım 1995, Bosna-Hersek:** Saraybosna Büyükelçisi Şükrü Tufan

Bosna Barış sürecine ülkenin yeniden imarına Türkiye'nin katkıları, Sivil Havacılık Anlaşması, TİKA Ofisinin açılışı

Bir Anekdote: Dayton Barış Anlaşması'nın hemen akabinde, o güne kadar sivil uçuşlara kapalı olan Saraybosna Hava Limanına THY uçağı ile indik. Sivil bir uçak için bu bir ilkti. Başbakan ve tüm heyet üyeleri ile refakatteki basın mensupları bu tarihi ve duygusal olayda çok heyecanlı idik. BM Güvenlik Güçlerinin, etrafta keskin nişancı olmadığına emin olana dek uzunca bir süre uçakta bekledik. Daha sonra, süratle Bilge Başkan AliyaZZet Begoviç'i ziyarete giderken, iç savaşın kentteki tahribatının boyutlarına şahit olduk. Korkunçtu. Ateşkes öncesi Sırp keskin nişancılar tarafından veya tank atışları sonucu katledilerek, çaresizlikten evlerin bahçelerinde ve caddelerin toprak orta refüjlerinde yer alan çok sayıdaki mezarlar gözlerimizi yaşartmıştı.

Burada Türkiye'nin, Balkanlar ve Bosna-Hersek Sorunu hakkındaki girişimlerinden de söz etmek istiyorum. Totaliter rejimlerin yıkılması ile Türkiye'nin Balkan ülkeleri ile ilişkileri rahatlamıştı. Bosna'nın karşı karşıya kaldığı trajedi ve korkunç katliamın sona erdirilmesi en öncelikli konularımızdandı. Nitekim ülkemiz, Bosna-Hersek'in haklı davasının bayraktarlığını yaptı. (Bu konuda hem 9. Cumhurbaşkanı merhum Süleyman Demirel, hem de Başbakan Çiller çok duyarlı idiler).

Bosna Hersek'in çok dinli, çok unsurlu, çok kültürlü yapısının, bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğünün korunması için Türkiye tüm olanaklarını seferber etmişti. Gerek BM,

NATO gibi kuruluşlar, gerek başta ABD olmak üzere Batılı ve İslam ülkelerinin harekete geçirilmesinde öncü idi. Ayrıca Türkiye, Boşnaklarla Hırvatların aralarındaki çatışmalara son verilerek işbirliği yapmaları ve Boşnak-Hırvat Federasyonu'nu kurmalarında ve yakınlaşmasında kilit rol oynadı.

Bir Anekdote: Saraybosna kent merkezi, 25 Ağustos 1995 günü Sırp topçu birlikleri tarafından ağır bombardıman altına alınmış, yaklaşık 50 sivil katledilmiş ve 100'e yakın kişi yaralanmıştı. Sadece Türk kamuoyu değil, tüm İslam dünyası da büyük bir infial içindeydi. Bu bağlamda, Türkiye'ye bir çalışma ziyareti yapan ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Richard Halbrooke, yanında ABD Büyükelçisi Marc Grossmann ile 28 Ağustos günü Başbakan Çiller'i ziyarete geldiler. Durum Amerikalılara son derece gerçekçi bir biçimde yansıtıldı. Halbrooke, Bosna'da yaşanan vahşetin kendisini derinden etkilediğini, toplantı bitince Büyükelçiliklerine gideceğini ve Beyaz Saray ile temasa geçeceğini, Başkanın gerekli izni vermesi ile ABD uçaklarının Sırbistan'a yönelik harekâta başlayacağını ifade etti. Doğrusu ben Halbrooke'un bu denli yetki sahibi olduğunu düşünmemiştim. Nitekim 29 Ağustos günü, başta ABD uçakları olmak üzere, NATO'ya mensup uçaklar Sırbistan'ın önemli askeri hedeflerini vurmaya başladılar.

Dick Halbrooke ile temasımız uzun süre devam etti. Eşi ünlü gazeteci Kati Morton ile kısa bir süreliğine İstanbul'a balayına geldiklerinde, Zeynep ile onlara eşlik ederek şehri gezdirdik.

Halbrooke, Dayton Barış Anlaşmasının hiçbir zaman içine sinmediğini, bununla birlikte çok sayıda masum sivil hayatının kurtulduğunu, mutlaka daha adil bir anlaşma için gayret sarf edeceğini söylemişti. Ne yazık ki, buna ömrü yetmedi. Kendisi de gazeteci kökenli olan eşi Kati Morton, Bosna'nın eşinin kalbinde tam çözüme ulaşamamış bir konu olduğunu çok defa dile getirdiği makaleleri NY Times gibi gazetelerde çıkmıştır.

- **4-5 Aralık 1995, Almanya:** Bonn Büyükelçisi Volkan Vural

Gümrük Birliği, ikili ekonomik işbirliği, Türk vatandaşlarının sorunları, PKK faaliyetleri, Başbakan Kohl, Meclis Başkanı Süsmuth, Parlamento Dışişleri Komisyonu ile toplantı.

- **16 Aralık 1995, İspanya:** Madrid Büyükelçisi Aydın Yeğen

Avrupa Birliği Madrid Zirvesi vesilesi ile AB Troykası ile görüşme. İspanya Başbakanı Gonzales, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac, İtalya Başbakanı Agnelli, AB Komisyonu Başkanı Santer.

Türkiye o dönemde, AB Zirveleri marjında toplantılara davet ediliyordu. Ülkemizde daha sonra yaşanan siyasi gelişmeler ile bu avantajımızı da kaybetmiştik. Daha sonra, 1999 yılında Helsinki zirvesinde Türkiye'ye adaylık statüsü tanınmasını takiben, Lüksemburg'da 2005 yılında alınan karar ile Tam Üyelik müzakerelerinin başlaması kararlaştırılmıştı. Ancak bugün geldiğimiz durum malum! Halkımızın çoğunluğunun siyasi rüzgârlara göre AB üyeliğine bir yakın bir uzak mesafe alması, beklenen gerekli reformların gerçekleştirilememesi, Güney Kıbrıs ve Yunanistan'ın öncü rolleri ve pek tabii AB liderlerinin "ahde vefa" gibi sorumluluk hissetmemeleri. Yaşanan ise tam bir tıkanma hali.

Bir not olarak: Bu yazı hazırlanırken Başbakanın yurt dışı gezilerinde mükemmel bir organizasyonu sağlayan, son günlerde kaybettiğimiz dönemin Protokol Genel Müdür Yardımcısı -sonradan Büyükelçi- Ataman Yalgın'ı rahmetle anıyorum.

Yunanistan ile tehlikeli sıcak karşılaşma – Savaşa bir adım kala:

Ocak 1996, Kardak Krizi: Aralık 1995 sonunda Ege Denizinde bir Türk Ticaret gemisi Kardak kayalıklarında kaza geçirince, Yunanistan Deniz Kuvvetleri kayalıkların Yunanistan'a ait olduğu gerekçesi ile devreye girmek istemişti. Türkiye ise Başbakan Çiller'in "o bayrak inecek, o asker gidecek!" sloganı ile Yunanistan'a kesin bir biçimde karşı çıkmıştı. Türk SAT Komandoları 30 Ocak gecesi, kayalığın doğusundaki Yunan savunmasını başarılı bir operasyonla geçerek, kayalığın Batısına Türk Bayrağını dikmişlerdi. İki ülke arasında savaş çıkma olasılığı ABD'nin de devreye girmesi ile önlenmişti.

Bir Anekdöt: *Savaşın önlenmesinde, Başbakan Çiller'in ve 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Dışişleri Bakanlığı üst yönetiminin önemli bir katkısı vardır. Başbakanlık konutunda gecenin geç vakitlerine kadar yaptığımız toplantılarda, rahmetli Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Güven Erkaya'nın, Yunan donanmasının Türk Kara Topçusunun atış sahası içinde olduğunu bildirerek, istenirse tümünün imha edilebileceğini söylediğini hatırlarım.*

Bir dönemin sonu - BYEGM' e ve Dış Tanıtım Başdanışmanlığına Veda: (Haziran 1996)

BYEGM Genel Müdürü olarak yaptığım görev süresince her an Dışişleri Bakanlığına dönecek şekilde çalıştım. Hatta bu nedenle Başbakanlığın tahsis ettiği lojmana da taşınmadım.

Bunun yararını da gördüm. Nitekim Mart 1996 yılında göreve gelen Mesut Yılmaz Hükümeti, BYEGM çalışma statüsünde bir değişiklik yaparak, Genel Müdürlüğün bir Devlet Bakanına bağlı olarak çalışmasını kararlaştırmıştı. Bu durum, 3 yıl boyunca, Başbakan ile direkt olarak sürdürdüğüm yoğun çalışma anlayışına ters düşüyordu. Ayrıca, Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesi ile artık Dışişleri Bakanlığına dönme arzusundaydım. Bu isteğim Haziran 1996'da gerçekleşti.

Veda Mesajım: *"Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürü olarak 1993 yılından beri yaptığım görevi tamamlamış bulunuyorum. Bu süreç zarfında mensuplarımızın gerek bireysel, gerek ortak çabalarla Kuruma yaptıkları katkıyı takdirle ve yakından izleme şansına sahip oldum. Etkin bir ekip çalışması ile Türkiye'de ve uluslararası alanda yaşanan hızlı değişim ve gelişmenin gerisinde kalmayarak, görevimizi başarı ile yerine getirdiğimizi düşünüyorum. Bundan sonrasında da kurumun başarılarının artarak süreceğine inanıyorum.*

Birlikte yaptığımız çalışmalar, tecrübe dağarcığıımıza yeni bir şeyler katabildiyse, sadece sağlanan kazanç bakımından değil, fakat duyulan manevi tatmin açısından da kendimizi yeteri kadar ödüllenenmiş sayabiliriz.

Bu vesile ile Türkiye'nin ulusal ve uluslararası saygınlığının her şeyden önce kendi insanlarımıza saygıdan geçtiğine inanarak, mensuplarımıza görev yaptığım 3 yıl süresince değerli katkı ve destekleri için gönülden teşekkür ediyorum".

Daha Sonrası:

BYEGM ve Başbakan Başdanışmanlığım süresince, başta 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel olmak üzere, Türkiye'de değişen koalisyon hükümetleri (Başbakan Tansu Çiller, Başbakan Mesut Yılmaz, Başbakan Necmettin Erbakan) ve daha da sık değişen Dışişleri Bakanları ile birlikte çalıştım. (10 Dışişleri Bakanı: Safa Giray, Hikmet Çetin, Mümtaz Sosyal,

Murat Karayağın (SBF'den sınıf arkadaşım), Erdal İnönü, Coşkun Kırca, Deniz Baykal, Emre Gönensay, Tansu Çiller).

Bu ilginç dönemde, değim yerinde ise, ülkemiz ve dış ilişkilerindeki sorunlara “ağaçlara değil de, ormana bakmayı” öğrenerek yaklaştım diyebilirim. Türkiye'nin, gücünün ötesinde maceralara girmesi halinde neler olabileceği göz önünde tutularak, birinci öncelik diplomasi kanallarına verilmişti.

Dışişleri Bakanlığına, kendi kariyerime nihayet dönebilecek olmaktan mutlu idim. Üstelik üç yıldır yurt içi ve dışındaki yoğun mesaim sırasında, kendisi de Bilkent Üniversitesinde İletişim Bölümü koordinatörü olan eşim Zeynep'i ve öğrenci olan oğlum Derin'i günlerce görmedim. Çok defa iki seyahat arası eve uğrayıp, kullanılmış eşyalarım olan valizi bırakıp, hızla kapıda hazır bulduğum yenisini alıp tekrar yola çıkardım. Kaçınılmaz olarak ihmal ettiğim eşim ve oğlum ile birlikte yeniden normal bir aile yaşamına dönebilmeyi özlemiştim.

Bir süre beklemeden sonra, Avrupa Birliği Genel Müdürü olarak atanmış, aynı zamanda, yeni kurulan Hükümette Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı olan Çiller'in “de facto” Başdanışmanlığını da üstlenmiştim. Ancak başarılı bir “Gümrük Birliği” kampanya süreci ve Ankara'da geçirdiğim toplam 5 yıllık uzun süre de dikkate alınarak, yurt dışına Büyükelçi olarak atanma zamanım gelmiş ve geçiyordu.

Bir Anekdote: Merhum Dışişleri Bakanı Erdal İnönü 1995 Yaz aylarında yurt içi görev sürem dolmasından hareketle Madrid'e Büyükelçi atanmam konusunda hazırladığı kararname taslağını Başbakan'a arz ettiğini, ancak Başbakanın Gümrük Birliği kampanyası nedeni ile 1 yıl daha Merkezde görevimi sürdürmemi istediğini söylemişti. Daha sonra 1996 yılında Başbakan Yılmaz döneminde ise Dışişleri Bakanı Emre Gönensay ise Brezilya'dan söz etmişti. Dışişleri Bakanlığı koridorlarında haklı bir söylem vardır. Hatta bu birçok ülke Dışişleri mensupları için de geçerlidir. “Atandığın ülkeye gideceğine uçağa binene kadar emin olmamak gerekir” derler. İşte tayin dönemimde yaşadıklarım bu söyleme bir örnek sayılabilir. Neye niyet, neye kısmet).

Bu arada, gerekli prosedürün tamamlanmasıyla, Ekim 1996'da yayınlanan Kararname ile Dublin Büyükelçisi olarak, Türkiye'den ayrıldım.

Nihayet; Geriye baktığım zaman, siyasi yönleri ağır basan bu son derece zor ve karmaşık görevi, kazasız belasız atlatmış olmaktan memnuniyet duyduğumu saklamayacağım. “Devlette verilen göreve itiraz edilmez” denilen bir Dışişleri kültüründen gelmekle birlikte, bir daha böyle bir vazifeyi şimdi üstlenir miydim, emin değilim.